

Møte for lukkede dører, Stortinget 3. april 1922

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 3. april 1922 kl. 10.00.

Præsident: Otto B. Halvorsen.

Dagsorden:

Stortingsmeddelelsen angaaende Genua-konferancen.
(St.meld. nr. 17.)

Præsidenten: Møtet er efter beslutning i forrige møte sat for lukkede dører. Præsidenten foreslaar at regjeringens medlemmer, sekretær i utenriksdepartementet Smith-Kielland, samt de i reglementets § 53 nævnte funktionærer, og en betjent til - foruten betjentkorpsets formand - faar adgang til møtet.

Hvis ingen innsigelse reiser sig derimot, anser præsidenten forslaget for vedtat.

Scheflo: Der kan muligens være et og andet at utsætte paa den rent formelle behandling av denne sak, da det jo - det vil alle indrømme - kunde ha været ønskelig, at Stortinget i meget god tid var blit holdt à jour med denne sak. Og der blev jo lørdag rettet en meget sterk kritik mot regjeringen, fordi den ikke hadde iagttatt alle former. Jeg tror imidlertid, at den side av saken bør træ i skyggen; man bør legge væsentlig vekt paa sakens realitet, og da vil jeg for min del si, at selv om formerne kan fremkalde kritik, saa er indholdet av den meddelelse, som her er git, i det store og hele tat saa tilfredsstillende, at jeg synes, man i stedet for kritik bør uttale fra vort standpunkt ialfald en betinget anerkjendelse. Ikke alt er, som vi skulde ønske det; men i store træk er det mandat, som forhandlerne har faat, efter vor mening rigtig. Vore repræsentanter i Genua er paalagt ikke at binde sig til den politik, som Frankrig fører, nemlig, at Rusland ikke skal kunne anerkjendes de jure, uten at det gaar med paa at betale al sin gjæld. Den norske regjering forbeholder sig, saavidt vi kan forstaa, at anerkjende Rusland de jure, selv om der blir truffet en ordning, som den franske regjering ikke er tilfreds med. Og naar man stifter bekjendtskap med, hvad den franske regjeringens hensigter er, skulde det ogsaa synes klart, at det ikke gaar an for et land som Norge at alliere eller solidarisere sig med den politik. Det er jo ganske aabenbart den franske regjeringens hensigt at omgjøre Rusland til en ganske almindelig koloni, som helt og holdent beherskes av fremmede magter. Foruten at det er en politikk, som vi kommunister er principielt imot, mener vi, at det ogsaa er en politik, som er ganske utopisk. Man tar ganske feil, hvis man tror, at den russiske regjering er saa ilde stedt økonomisk og militært, at den behøver at gaa med paa den slags ydmygende vilkaar. Det, som fra vort standpunkt kan være tvilsomt ved den norske regjeringens holdning i disse spørsmaal, det er denne sammenblanding av offentlige og private norske interesser. De offentlige norske interesser tilsiger en sterkest mulig forbindelse med Rusland, en saa god kontakt med det russiske marked som mulig, og den handelsoverenskomst, som Norge har

sluttet, er tydelig og ganske nøiagtig et uttrykk for de almene, offentlige norske statsinteresser. Men ved siden av disse statsinteresser og almene interesser, gjør der sig ogsaa sterke privatkapitalistiske interesser gjældende, som er i strid med de norske almene interesser. Det er disse saakaldte kreditorer, de som mener sig at ha mere eller mindre legale fordringer paa Rusland. Disse fordringshavere har ogsaa en komite, som har været representert paa en konference av lignende komiterepresentanter i Paris - en international konference. Resultatet av denne konference, som jo skulde være ganske privat, er dog tat med i dette dokument - jeg vet ikke hvorfor. Stortinget har nemlig ikke noget kjendskap til, hvad disse mennesker bygger sine krav paa. Offentligheten har ikke - og jeg tror heller ikke Stortinget - nogensinde faat en meddelelse, hvori der er blit gjort nøiagtig rede for, hvordan det hænger sammen med disse norske krav paa Rusland. Der gaar mange rare rygter. Der fortælles, at der findes nordmænd, som har giftet sig med russiske adelsdamer efter revolutionen - landflygtige godseierfruer - og nu optrær som eiendomsberettigede til russiske adelsgods. Jeg gaar ut fra, at den norske komite ikke har anerkjendt den slags fordringer som legale. Derimot skulde jeg anta, at et firma som heter "Russisk Skogindustri", hvis disponent er konsul Frederik Prytz, er blit anerkjendt av den norske komite. Konsul Prytz er jo selv medlem av komiteen; det var han, som var i Paris. Jeg vet ikke, hvor mange millioner dette firma nu forlanger av Rusland. Efter min mening har imidlertid de, som eier "Russisk Skogindustri", udelukkende sig selv at takke for, at de har lidt disse store tap paa spekulationerne i Rusland. Det hænger slik sammen med den historie: Oppe i Nord-Rusland eiet konsul Prytz og en del andre nordmænd en stor bedrift - sagbruk og store skogstrækninger - som de hadde drevet i mange aar og tjent rigtig mange penge paa. I mai 1917 besluttet denne konsul Prytz at sælge sin andel. Han levet jo i Rusland; han hadde set zarismens fald, han saa, at Kerenskij kom til magten, og som enhver litt forstandig mand regnet han med den mulighet, at Rusland gik en lang revolutionsperiode imøte, hvori den private eiendomsret til naturherlighetene vilde være truet, og han hyttet sit skind og skyndte sig at sælge sin eiendom til et andet norsk firma for 8 millioner kroner. Det var i mai 1917. Efter revolutionen i 1919 utvidet selskapet sin aktiekapital med kr. 1 277 000,00, saa at aktiekapitalen nu er paa kr. 9 277 000,00. Efter papirerne at dømme har Frederik Prytz gjort en ganske god forretning; han har faat solgt sin eiendom; han reddet sig, med det samme skuten skulde til at synke. Allikevel optræder han nu her som representant for de skadelidende. Aktierne i dette selskap stod i begyndelsen av 1918 i 800 kroner, i juli samme aar i 700 kroner, i august i 625 kroner, i 1919 i 550 kroner, i 1920 i 300 kroner. Det er gaat med disse aktier som med de fleste andre aktier; de er sunket og sunket sterkt. Og nu er spørsmålet: Efter hvilken kurs forlanger "Russisk Skogindustri" oppgjør med Rusland? Er det efter den oprindelige kurs eller efter dagens kurs eller efter et gjennemsnitsnivaa? Ret beset er det den norske stat forsaavidt

uvedkommende, at folk spekulerer bort sine penge. Disse spekulanter - det er Young Fearnley, Hartmann, Elias Kiær, Christian Vig o.s.v. - har gjort fædrelandet en daarlig tjeneste ved at eksportere 8 - 9 millioner kroner til et fremmed land; men at de var saa taapelige aa gjøre det midt under revolusjonen, det faar bli deres egen sak, de faar selv bære tapet. Man kan ikke forlange at de norske fiskerier og det norske næringsliv forøvrig skal være forment aa komme i normal forbindelse med Rusland, fordi disse folk har tapt penger ved letsindig spekulasjon. Den norske stat er i dette tilfelle likesaa litet forpliktet til aa optre som redder og beskytter som i andre lignende tilfeller, naar nordmenn spekulerer bort sine penger i utlandet. Det er mange nordmenn som har tapt penge i Kanada; men vi hører ikke at den norske stat skal gaa til aksjon eller tre i forhandling med den kanadiske regjering i den anledning. Jeg tror at regjeringen gjør rett i aa holde de offentlige saker og de rent private spekulasjonsaffærer skarpt adskilt fra hverandre. Den normale forbindelse mellem Rusland og Norge maa ikke bli forsinket paa grunn av at endel spekulanter har brent sine fingre paa letsinding spekulasjon oppe i Nord-Rusland.

Presidenten (Otto B. Halvorsen): Presidenten vil som representant tillate sig aa bemerke at han er enig i den kritikk som er reist over behandlingsmaaten av saken. Presidenten kjenner ikke de grunne som har virket paa regjeringen slik at den først nu kommer med denne meddelelse. Men det er presidentens opfatning, at de instruksjoner som delegasjonen utstyres med, maa staa for regjeringens regning, man kan ikke forlange av Stortinget at det, uten at ha faatt anledning til aa studere saken, her skal dele ansvaret med regjeringen. Presidentens opfatning er, at det er riktig at man har tatt mot innbydelsen til Genuakonferansen; men de nærmere instruksjoner kan Stortinget efter presidentens opfatning ikke ta ansvaret for, naar der ikke har vært levnet Stortinget tid til aa behandle saken. Jeg kan som fører for høire si at hadde der vært levnet os tid, hadde vi selvfølgelig drøftet saken i vaar gruppe. Men dertil har der ingen anledning vært. Det er presidentens forutsetning, hvis regjeringen mener den maa ha Stortingets sanksjon, at vaar delegasjon ikke forplikter sig paa nogen maate uten at den innhenter regjeringens instruksjoner, og uten at regjeringen søker Stortingets bemyndigelse. Der er jo punkter her, hvor regjeringen selv intet standpunkt har tatt. Det er min opfatning at delegasjonen heller ikke kan ta nogen avgjørelse uten spesielle instruksjoner, og det er da min forutsetning at regjeringen i tide søker aa innhente Stortingets approbasjon, hvis regjeringen mener at den kreves.

Krogh: Vaar gruppe er enig i at Norge burde være representert nede paa Genuakonferansen. Det kan vel være forstaaelig at regjeringen ikke har fremlagt denne sak for Stortinget paa et tidligere tidspunkt; for der er vel ennu ikke nogen politiker her i landet som evner aa si hvad Genuakonferansen bærer i sitt skjød. Kan godt være at den kan

bringe gode frukter, frukter som vilde være av betydning til lindring av den store økonomiske krise som vi i øieblikket er oppe i. Men det kan ogsaa godt være at denne konferanse vil komme til aa skjerpe den krise som vi er oppe i; det er ingen som vet noget om de ting. De ting det gjelder, er saa taakede og uklare, at man helt til det aller siste ikke har visst hvorvidt Genuakonferansen overhodet vilde bli av, eller om den vilde bli skudt ut paa den lange benk. Og det har vel nettop vært de betraktninger som har gjort at hverken regjeringen har forelagt saken for Stortinget eller utenrikskomiteen, eller at nogen av gruppene i tinget her, som jo har vært bekjent med innkallelsen, bekjent med at regjeringen har tatt imot innbydelsen og bekjent med utnevnelsen av delegasjonen, allikevel ikke har rettet nogen forespørsel til regjeringen, nogen anmodning om at denne sak skulde tas op til realitetsbehandling. Men de spørsmaal som skal op der, er av saa overordentlig stor rekkevidde at det er nødvendig, ikke alene at regjeringen holdes i kontakt med det som skal skje der nede, men ogsaa at Stortinget holdes i kontakt med det som finner sted, slik at hvis vi blir bundet til aa ta standpunkter, at det kan skje paa det bredest mulige grunnlag, at Stortinget selv kan bli saapass instrueret at det evner aa ta standpunkt i spørsmaalene.

Et av de punkter konferansen skal behandle, er aa søke aa ophjelpe den internasjonale handel som i de senere aar har ligget saa betydelig nede. Det er ganske klart at vaart land er overordentlig interessert i den ting. Kan der fremmes en internasjonal ordning - kredittordning maa det vel nærmest tenkes - kan der fremmes en saadan, saa der kan bli et rikere pust for al eksportnæring i landet, vil det visselig hilses med glede. Men paa den annen side har vi ogsaa de store innviklede problemer som er en følge av verdenskrigen. Der blir spørsmaal om hvem som skal betale de økonomiske byrder som er en følge av verdenskrigen, og der blir da spørsmaal om de smaa lande evner aa staa imot trykket fra de store lande, som vil velte en øket økonomisk byrde over paa de smaa lande som ikke har vært med i krigen, velte kanskje en meget betraktelig del over paa de smaa nøytrale lande som ikke har nogen synderlig politisk motstandsevne. Det er spørsmaal av overordentlig stor betydning. Vi ser jo allerede nu hvorledes den politikk som drives av de allierte mot centralmaktene, driver centralmaktene til aa kaste sine varer til dumpingpriser ikke inn i seierherrenes lande - de vokter sig vel for det - men inn over de nøytrale lande til skade for de nøytrale landes arbeiderklasse. Hvis den politikk skulde fortsettes, hvis den skulde skjerpes yderligere av Genuakonferansen, vilde det være meget farlig for oss, og da vilde det være bedre at vi ikke paa nogen maate var forpliktet der nede. Ennvidere kommer til behandling det innviklede spørsmaal om gjeldsforbindelserne i de forskjellige lande. Det kan selvfølgelig være hyggelig nok for dem som har innlatt sig paa spekulasjon det ene eller det annet sted, paa papiret aa faa anerkjendelse for sine gjeldsfordringer. Men i realiteten har det saa uendelig lidet at si, om man paa papiret tvinger igjennem anerkjendelse av gjæld, som man fysisk ikke magter at

betale. Det er jo netop gjældstiftelsen - ikke bare den gjæld Rusland hadde, og som revolutionen har likvidert, men ogsaa den krigsgjæld og skadeserstatningsgjæld som hviler paa den tapende part under verdenskrigen - som har bragt produktionslivet til at ligge øde og har skapt de meget vanskelige økonomiske forhold i verden, eller ialfald har været den hovedsagelige aarsak til de internationale økonomiske vanskeligheter. Hvis der kunde træffes en ordning, hvorved disse gjældsforpligtelser kunde lettes, saa de ikke hvilte som en trykkende mare, da vilde vi komme et langt skridt nærmere til ordinære forhold i arbeidslivet og produktionslivet. Det tredje spørsmåal som melder sig, er stillingen til valutapolitikken, som ogsaa skal op der nede. Det er ikke den første konferance om valutapolitikken som har været holdt. Vi vet, at høsten 1920 hadde vi en finanskonferance i Brüssel, som netop hovedsagelig beskæftiget sig med valutaspørsmåalene. Det kan ikke være nogen tvil om, at den valutapolitikk, som blev slaat ind paa i Brüssel, og som delvis har ført til den bankpolitikk, som Norges Bank har drevet her hjemme, har været til stor økonomisk skade for produktionslivet i de lande som har fulgt de økonomiske direktiver, som blev trukket op paa Brüsselerkonferancen. Hvis Genua-konferancen skal fortsætte i det samme spor, hvis man skal gripes av den hypnose, at det gjælder at brænde de flest mulige pengesedler op for derved at drive pengeværdien tilbake til guldpariteten, da vil den krise vi er oppe i, yderligere skjærpes, og da vil kanskje landets evne til at lindre krisens følger ikke række til, men vi vil komme ind i fuldstændig økonomisk og socialt kaos. Det kan ikke være linjen for vor politik at følge stormagternes økonomiske politik i tykt og tyndt. Hvad der kan være heldig for lande som Amerika og England, kan være til ubodelig skade for andre lande, hvor pengeforholdene ligger anderledes an. Ingen vil vel nemlig benegte, at hele vor eksportindustri, som nu ligger nede, kunde ha været i fuld blomstring, om ikke Norges Bank hadde kvalt mulighetene for vor eksportindustri til at kunne eksistere og trives i de nuværende internationale forhold. Jeg har bare villet peke paa disse ting, som sandsynligvis skal op til behandling i Genua, for at gjøre Stortinget opmerksom paa de overordentlig betydningsfulde saker som skal komme op til behandling der, og jeg vil rette en indtrængende anmodning til regjeringen om, at den vil holde Stortinget saa nøiagtig underrettet som mulig om den kurs, som Genua-konferancen slaar ind paa, og at den ikke paa egen haand vil forpligte vor delegation der nede til at slaa ind paa en kurs som muligens kan faa skjæbnesvangre følger, men paa en kurs som muligens og forhaabentlig vil kunne lette det økonomiske tryk vi lider under.

Hambro: Det er en selvfølge at ethvert medlem av Stortinget er enig med præsidenten i, at med den forberedelse vi har hat av denne sak, er det overordentlig vanskelig eller ugjørlig at gaa til en drøftelse av dens realitet. Det eneste korrekte Stortinget hadde at gjøre med denne meddelelse, vilde være at beslutte idag at utsætte behandlingen av den, indtil

utenrikskomiteen har hat anledning til at sætte sig ind i saken og drøfte den. Da imidlertid de norske delegerte, efter hvad der er meddelt, skal reise idag, vil det kunne opfattes som om man vilde forhindre dem i at komme avgaarde, og det vilde neppe være, hvad Stortinget ønsket. Og var nogen i tvil om, at Stortinget stod uforberedt til at drøfte saken, saa maatte vel den tvil være bortryddet ved de foredrag som har været holdt her av d'hr. Scheflo og Krogh! De har streifet en hel række store og vidtrækkende problemer og delvis streifet dem paa en maate som viser en besynderlig sammenblanding av begreper. Hr. Scheflo f.eks. sammenlignet de tap som de norske spekulanter hadde lidt i Kanada ved feilslagne spekulationer, med de tap som norske interesser har lidt i Rusland derved at dets regjering har konfiskert eiendomme og sat foranstaltninger igang som har gjort indgrep i mellempolitiske forhold. Der foreligger jo ingen art av parallellitet her. Videre kom hr. Scheflo med et sterkt angrep paa en av de opnævnte delegerte og paa det selskap som den mand skulde repræsentere. Det er klart at Stortinget kan ikke drøfte de ting, det er klart at det overhovedet ikke er noget medlem her som staar rustet til at drøfte de ting, al den stund man ikke i nogen form har komitebehandlet dette eller har hat anledning til at gjøre sig bekjendt med de dokumenter som ligger til grund for stortingsmeddelelse nr. 17. Hr. Krogh uttalte som et forhold, som skulde gjøre det naturligt, at regjeringen ikke tidligere var kommet til Stortinget, at der er jo ikke noget menneske som vet, hvad Genua-konferansen bærer i sit skjød. Ja - hvis man finder det naturligt, at den norske regjering uten at konferere med Stortinget mottar indbydelse til konferanser, om hvilke ingen vet, hvad de bærer i sit skjød, da kan jeg forstaa hr. Krogh's standpunkt. Min opfatning er den, at en regjering bør være meget forsiktig med at indlate sig paa noget, den ingen oversigt har over, og hvis den finder av internationale grunde at burde gjøre det, bør den ialfald sikre sig samarbeide med Stortinget og ha dets bemyndigelse.

Jeg vil ikke komme ind paa realiteten i stortingsmeddelelse nr. 17. Vi har ikke adgang til at gjøre det, og det vilde være rent pro forma at gi en sanktion paa en regjeringens foranstaltning, som vi ikke har hat anledning til at sætte os ind i, slik som det var nødvendig, om man skulde sanktionere den. Det, vi har at gjøre, det er alene at paase, at protokolkomiteens medlemmer i sin tid faar uttale en saa skarp kritik over den kongelige resolution av 3. februar og over den kongelige resolution, hvorved de delegerte er opnævnt, at man for alle tider har sikkerhet for, at en regjering ikke tør gaa frem paa den maate oftere.

Jeg er i likhet med hr. Scheflo, men paa andre punkter, litet fornøiet med delegationen; men heller ikke det skal jeg komme ind paa idag, her er ikke tidspunktet til det. Den faktiske situation er den, at regjeringen uten at søke i nogen form Stortingets medarbeiderskap har foretat disse viktige skridt. Stortinget kan alene besvare det ved ikke at gi regjeringen noget haandslag med paa veien, men forholde sig fuldt nøytralt avventende og gjennom de konstitusjonelle organer i sin tid ta avstand fra det, som her er gjort.

Utenriksminister Ræstad: Der er rettet kritik mot den maate, hvorpaa denne sak er blitt forberedt. Det er kritisert, at den er blitt fremlagt for Stortinget saa sent. Jeg tror, at denne kritik ikke er berettiget. Det departement, som har hat til opgave at forberede saken, er utenriksdepartementet, og vi har fra den første dag, da vi mottok indbydelsen, sat os i bevegelse for at skaffe alle opplysninger tilveie, saaledes at saken kunde forelægges for Stortinget snaest mulig. Men det viste sig jo meget snart, at det program, som forelaa, rummet mange uklarheter, at der var uklarhet ogsaa med hensyn til de forskjellige indbydende landes stilling til selve indbydelsen, og det viste sig ogsaa, at de forskjellige magter, som ikke hadde deltatt i indbydelsen, men hadde mottatt den, ogsaa hadde sat sig i bevegelse for at ta standpunkt. Vi mottok henvendelse - jeg kan nævne en enkelt magt - fra Holland om et viktig punkt i denne sak, nemlig med hensyn til spørsmålet om, hvorvidt de nøytrale magter skulde være med paa i en eller anden form at underskrive fredstraktaten. Der paagik altsaa i tiden, efterat indbydelsen var utsendt, et livlig arbeide i de forskjellige lande for at klargjøre begreperne, og i dette forsøkte vi at følge med, saa godt vi kunde, og det endte da, som man vil ha set av dokumenterne, med, at man fandt det nødvendig, de nøytrale indbyrdes fandt det nødvendig at holde en forhaandskonferanse, og det var først, efterat denne forhaandskonferanse var blitt holdt - den blev holdt i Stockholm 18. mars - det var, først efterat vi paa det tidspunkt hadde faat mere oversigt eller saa god oversigt, som vi overhodet kunde vente at faa, over oppfatningerne i de forskjellige lande, at saken overhodet for os kunde være moden til at forelægges for Stortinget, og i det øieblik var ogsaa praktisk talt alle forberedelser gjort, og saken blev da fremmet med den hast, som det overhodet har været mulig. Det kan se saa enkelt ut, naar man nu ser dette forelæg, som ikke synes at indeholde svært meget, det kan se saa enkelt ut at forelægge et saadant dokument. Men det har kostet meget besvær at eliminere all uklarhet som har raadet, og det har kostet besvær at præcisere de spørsmaal, som foreligger, og det er - om jeg saa skal si, - igrunnen det, som er et hovedindhold i dette dokument, at de spørsmaal, som man nu vet vil komme i forgrunden, er præcisert, og at de forskjellige muligheter, som der reiser sig særlig for vort land, er antydnet og paa den maate Stortinget ogsaa gjennom dette dokument har faat anledning til at klargjøre for sig, hvilke spørsmaal som kommer op.

Selve instruksjonen gaar jo, som repræsentanterne vil ha set, stadig ut paa det, at delegationen ikke skal binde landet paa nogen maate, at den skal ta beslutningerne ad referendum og forelægge dem for regjeringen og gjennom regjeringen - i de tilfælde, hvor det er paa sin plass - for Stortinget. Det hadde været meget ønskelig - det er jeg fuldstændig paa det rene med - om vi hadde kunnet forelægge denne sak for Stortinget før, men naar det ikke har kunnet ske, er det ikke av veien at si, at det med denne sak, med denne indbydelse, med denne konferanse forholder sig saa, at det uten nogen

skyld fra vor side har været uklarhet paa uklarhet fra begyndelsen av. Det er mulig, at den uklarhet ikke er helt løftet i dette øieblik, men hvad der for os har stillet sig som en hindring for at fremlægge saken før, det har været, at vi maatte søke at præcisere spørsmålene, maatte søke kontakt med dem, som henvendte sig til os i den anledning og saa fremlægge saken med den forberedelse, som den da hadde, for Stortinget. Hadde vi gjort det før, vilde Stortinget staat med et meget uklart billede av, hvad det hele gjaldt.

Repræsentanten Scheflo var inde paa spørsmålet om de fordringer, som var anmeldt for den norske kommission til prøvelse av norske borgeres fordringer paa Rusland. Denne kommission har endnu ikke avgitt sin indstilling, saa det er mig ubekjendt, hvad den gaar ut paa i detalj, hvilke krav den har godkjendt og hvilke ikke.

Hr. Scheflo trak et skarpt skille mellem privatinteresser paa den ene side og almene interesser paa den anden side. Jeg tror at det skille kanskje blev overdrevet noget i dette tilfælde. Der er blandt de spørsmåal som knytter sig til prøvelsen av norske borgeres fordringer paa Rusland spørsmåal som en norsk regjering ikke kan undlate at ta stilling til. Der er en saa stor interesse for norske borgere forbundet med disse spørsmåal, at det efter mit skjøn løfter spørsmålene op fra den kategori som hr. Scheflo vilde sette dem i. - Jeg har ikke noget yderligere at tilføie for øieblikket.

Hambro: Den ærede utenriksminister uttalte, at det var nødvendig, forinden man gik til Stortinget, at søke kontakt med dem som henvendte sig til os. Enhver vil naturligvis være enig med utenriksministeren i at det var nødvendig at opretholde denne kontakt. Men der er en anden kontakt som det altid maa være et lands regjering endnu mere magtpaaliggende at bevare end kontakten utadtil, og det er kontakten med den nationalforsamling som forlener den med myndighet til at optræde paa landets vegne. Om den ærede utenriksminister og regjeringen ikke ønsket at gaa til Stortinget saalænge der var uklarhet tilstede - en uklarhet som jo forøvrig heller ikke er fjernet idag - saaturde det vel være regjeringen bekjendt at Stortinget har en utenrikskomite og netop iaar gjennom reglementsforandring har søkt at gi denne utenrikskomite en noget bredere plads end den før hadde. Tidligere har de vekslende regjeringer anset det for at være meget magtpaaliggende at bevare kontakten med Stortinget gjennom meddelelser til denne utenrikskomite, og de vekslende regjeringer har holdt det for magtpaaliggende at gjøre dette netop der hvor der var uklarhet tilstede, for at søke samarbeide og for at forvise sig om at der ikke opstod nogen mulighet for misforstaaelser. De forskjellige standpunkter i Grønlandsspørsmålet, de forskjellige forhandlingsgrundlag i Spitsbergenspørsmålet, de tvilsomme punkter i traktatforhandlingerne, - alt dette har de vekslende regjeringer i de forløpne aar ønsket at høre utenrikskomiteens mening om, ønsket at utenrikskomiteens medlemmer skulde kjende, forinden regjeringen tok standpunkt til det. Og naar man her ogsaa, uten at det var Stortinget eller

utenrikskomiteen bekjent, har indlatt sig paa en forhaandskonferanse med andre stater, da ligger det langt utenfor rammen av hvad der er naturlig i et demokratisk styret land.

Jeg skal innskranke mig til idag at uttale dette. Jeg forbeholder mig for aapne døre at opta til drøftelse - slik at vælgerne faar adgang til at bli bekjent med forholdene - forholdet mellem regjeringen og utenrikskomiteen, forholdet om hvormeget der skal holdes hemmelig i utenrikspolitikken.

Statsminister Blehr: Det glæder mig at høre fra repræsentanten fra Kristiania at han lægger en saadan særlig vegt paa at vi er et demokratisk styret land. Det stemmer ganske med regjeringens og med det partis opfatning hvortil jeg hører, og det glæder mig at vi nu forsaavidt i hovedsynet kan være enige. Jeg er derfor ogsaa enig i at regjeringen i vort land maa staa i en sterkere kontakt med Stortinget end regjeringerne gjør i noget andet land. Det har ikke faldt regjeringerne i noget av de andre land ind - saavidt jeg ser - at forelægge denne sak for parlamenterne. I Danmark har jeg set at man i riksdagen har klandret den danske delegations sammensætning, idet der jo der som formand er valgt en gesandt, mens forresten ingen medlemmer av regjeringen sendes. Fra Sverige har jeg ikke hørt noget, - det har saavidt jeg har set ikke været fore i riksdagen der. I Danmark er de delegerte meget nylig opnævnt. I Holland er de nu opnævnt; der reiser utenriksministeren og indenriksministeren. Iforgaars fik jeg ogsaa besked om at den franske delegation nu er opnævnt. - Det har været svævende det hele; det er som den ærede repræsentant fra Kristiania sa, der har været usikkerhet tilstede, og den usikkerhet er der endnu den dag idag. Det har været usikkerhet om hvorvidt der overhodet skulde bli nogen konferanse av, og der har været usikkerhet om programmet. Vi vet jo alle som har læst aviserne, at der har været forhandlinger mellem England og Frankrike, og man vet ikke sikkert hvor langt de forhandlinger er gaat, og om der er blit enighet. Den første skuffelse var at Amerika ikke vilde være med, og senere har det været i høi grad tvilsomt om der vilde bli ordentlig repræsentation fra enkelte land. Derfor har alle land holdt sig noget tilbake; men de har alle erklært at de vilde motta indbydelsen. Videre skridt har de imidlertid ikke gjort og ikke kunnet gjøre fordi programmet like til det allersidste har været yderst svævende. Vi har derfor heller ikke kunnet foreta noget særlig. Vi kunde naturligvis gaat til utenrikskomiteen og sagt at her foreligger noget. Men vi har jo allerede meddelt Stortinget at indbydelsen var kommet - vi nævnte det i trontalen - og det kunde vi drøftet med den. Men der var ikke noget væsentlig at drøfte, det hele var saa svævende for os; vi visste ikke noget mere end publikum visste av aviserne. Mere var der i virkeligheten ikke at meddele. Men saa nærmet dette sig, og saa hændte det tilfælde, at jeg skulde ind til Stockholm i en anden anledning, og man benyttet da anledningen til at konferere med de neutrale stater. Der utkom da som et resultat av det, at alle de neutrale stater i Europa, som det lot til har hat samme fornemmelse som jeg, og

som jeg antar ogsaa mine kolleger i regjeringen har hat, var enig om, at her gjaldt det at være forsiktig. Det var store maal som forelaa. Der var store maal, som maatte ha vor sympati, ogsaa deres sympati, som stemte mot tiltrædelse av Folkenes Forbund, hvoriblandt ogsaa hr. Hambro var. Enhver maatte forstaa, at det her nu gjaldt at slutte sig sammen til en samfølelse mellem folkene, som skulde bidrage til at redde litt av stumperne av det som var gaat istykker, og ialfald bidrage til at holde forsoningens tanke oppe mellem folkene. Jeg trodde, at ogsaa de vilde være med paa den tanke, og jeg hører ogsaa, at ingen er imot tingen i sig selv. Men der var som sagt ingen klarhet; det var ikke mulig at komme nogen vei før efter det møte, som var den 19. mars, og idag skriver vi den 3. april. Og da jeg kom hjem og hadde faat notert ned noget av hvad vi hadde samtalt om - for det var jo ikke nogen konferance i anden forstand - og hva der syntes at være uttryk for vor opfatning, blev der straks i utenriksdepartementet sat igang arbeide med at faa git en meddelelse, og vi mente det var bedre at gaa direkte til Stortinget end til utenrikskomiteen. Vi har i det hele taget prøvet at forelægge sakerne fuldt utredet for Stortinget. Vi har heller ikke gaat til utenrikskomiteen med grænsespørsmålet likeoverfor Finland. Vi har faat den sak helt utredet og har gaat like til Stortinget med den, uagtet den naturligvis indeholder en hel del hemmelige saker. Vi forelægger en utredning av Grønlandsspørsmålet direkte. Nu kommer man og klandrer os, fordi vi ikke har gaat til utenrikskomiteen først med halvfærdige saker. Jeg har hat saa meget med utenrikskomiteen at gjøre, at jeg kan si, at vi hørte stadig nok kländer derfra, naar vi forela saker for den: De kunde ikke ta standpunkt, for de hadde ikke fulde opplysninger. Og de som var utenfor utenrikskomiteen - deriblandt hr. Hambro - de var ikke meget skaansomme i sin dom over den politik, at man skulde gaa til en avdeling av Stortinget som utenrikskomiteen, og saa skulde man holde Stortinget forøvrig utenfor. Men dengang var vistnok hr. Hambro ikke medlem av utenrikskomiteen; men nu er han blit medlem.

Hambro: Jeg var medlem da ogsaa.

Statsminister Blehr: Det er mulig; men De klaget dengang ogsaa. Men det var altsaa feilagtig det jeg sa om at Hambro ikke var medlem av komiteen. Men det som er en kjendsgjerning er, at vi den hele tid fra dengang vi fik nogen klarhet, har arbeidet med dette for at kunne fremlægge det for Stortinget. Og hvor længe er det siden 19. mars? Det er en seks a otte dage, som man har arbeidet med dette i utenriksdepartementet for at kunne fremlægge saken helt klart. Og saa skulde der utarbeides program. Vi skulde ikke gi delegationen nogen fuldmagt, saa de kunde binde sig paa nogen maate. Vi skulde sørge for at stille op et program, som var slik, at hvis der f.eks. blev stillet dem noget spørsmåal, skulde de ikke binde sig, men ta det ad referendum, forat det senere skulde kunne forelægges regjeringen og Stortinget. Det er ikke mulig at optræde mere loyalt likeoverfor denne forsamling. Og jeg er

høist forbauset over, at selv Stortingets præsident - altsaa som repræsentant - kan komme og klandre denne fremgangsmaate. Jeg er høist forbauset over det, og jeg skulde ha lyst til at interpellere den ærede præsident som repræsentant om, hvad det egentlig er han klandrer, om det er meningen, at vi skulde fremlægge saken, forinden den var utredet, om det er meningen, at vi skulde underrettet om mottagelsen av indbydelsen, om vi, forinden vi svarte at vi mottok indbydelsen til Genua i det hele tat, skulde forelægge det som spørsmaal for Stortinget. Det er ikke gjort i noget andet land; i alle andre lande har man anset det som en selvfølge, at regjeringen har mottat indbydelsen. Er det meningen, at han klandrer, at jeg under mit opphold i Stockholm talte med de repræsentanter for de andre neutrale lande, som var tilstede der? Er det det han klandrer? Jeg skulde ønske, naar en repræsentant som beklæder præsidentpladsen, fremkommer med en klander, at han da præciserer den noget nærmere.- Jeg har sagt, at jeg erkjender, at statsskikken hos os maa være den, - at regjeringen staar i et langt intimere forhold til Stortinget end den gjør i noget andet land, - meget intimere. Vi har etkammer-system, og vi har lettere for at komme i kontakt med nationens repræsentanter samlet. Men jeg tror, at naar det er mulig, bør man gaa til det samlede Storting og ikke til utenrikskomiteen; men selvfølgelig kan vi gjøre det hvis man ønsker det, og jeg tror nok, naar vi har noget at forelægge, vil det være en støtte og en styrkelse for os at bruke den, og det er naturligvis ogsaa meningen at gjøre det i den utstrækning, som det er hensigtsmessig.

Præsidenten (Otto B. Halvorsen): Præsidenten vil som repræsentant bemerke, at hvad der foranlediget min bemerkning, er den ting, at naar en sak foredrages paa denne maate, at man faar meddelelsen i, som det er sagt, halv tolvte time, saa vil Stortinget meget let komme i en falsk stilling, og det er en reservation likeoverfor det, som jeg fandt som repræsentant, selv om fra denne plads, at burde fremkomme med. Det vil meget let gaa slik, at regjeringen kan faa indtrykk av, at den behandling som foregaar her i Stortinget, kan lægges en vegt paa som i virkeligheten ikke er begrundet, fordi Stortinget overhodet ikke har hat anledning til at sette sig ind i saken, og jeg skulde ha lyst til at si, at jeg tror det hadde været riktig, naar det var regjeringens mening at forelægge instruksen paa den maate som er gjort, at Stortinget tidligere var sat ind i saken, selvom det hadde været paa et fundament, som regjeringen selv maatte betegne som uklart. Jeg vil intet uttale om de grunde som har gjort at det ikke er kommet før nu; men jeg fastholder, at ved en behandlingsmaate som denne vil Stortinget meget let komme i en falsk stilling. Jeg mener som repræsentant og som præsident at ha pligt til at sørge for at saa ikke sker.

Hr. Hambro har ordet til en kort bemerkning.

Hambro: I anledning av statsministerens siste indlæg vil jeg faa lov til at nævne, at hvis man idag tør stole paa

"Verdens Gang", har det engelske underhus meget indgaaende behandlet spørgsmaalet Genua-konferancen, og telegramet i "Verdens Gang" ender med de ord, der har nogen interesse til belysning av statsministerens utenrikspolitiske meddelelse: "Chamberlain har desuten maattet love underhuset, at ingen beslutning paa Genua-konferancen skal være gyldig, før den er blit ratificert av parlamentet. I virkeligheten er Lloyd Georges fuldmagt saa beskeden, at førsteministeren kanskje i sidste øieblik foretrækker ikke at reise til Genua som en fugl med stækkende vinger".

Hornsrud: Det har ved denne anledning været reist spørsmål om utenrikskomiteens stilling til Stortinget, naar regjeringen ønsker at meddele Stortinget noget. Jeg vil i den anledning kun ha uttalt - hvad jeg forresten tidligere har uttalt - at utenrikskomiteens etablering ikke maa være uttryk for at man derved vil forholde Stortinget noget som kan forelægges Stortinget. Naar der nu ved denne anledning har været rettet bebreidelser mot regjeringen fordi den har gaat direkte til Stortinget med en sak som denne, istedetfor at forelægge den for utenrikskomiteen, saa synes jeg at man istedetfor at angripe regjeringen paa det punkt, skulde yde den sin anerkjendelse. Jeg forbeholder mig frit slag mot regjeringen paa alle punkter hvor jeg har grund til det; men her synes jeg ikke man har grund til det.

W. Konow: Jeg er enig med den ærede præsident i at det hadde været det rigtige om saken tidligere hadde været forelagt Stortinget. Den kunde ha vært behandlet paa den almindelige maate, sendt til komite, behandlet av komite, og man hadde saa kanskje kunnet gi en mere direkte uttalelse om mandatet. Det som efter min mening er det gjennemgaaende træk ved dette mandat, er at man sandelig ikke vet hvad de herrer skal gjøre. Jeg synes det næsten maa være flaut at reise til en konferance med det uhyre begrænsede mandat som de faar. For det første skal de i grunden lytte til hvad de andre magter siger, og det er likesom man er ængstelig for at de paa forhaand skal ta et standpunkt hvorved de kanskje vil prostituere landet. For det andet har de saa godt som næsten ingenting lov til at si, før de har konferert med sin egen regjering. Naturligvis er der forhold hvor der maa konfereres og hvor der maa godkjendes; men jeg synes det gir et pinlig indtryk av at man har fremmet denne sak paa en noksaa ufuldkommen maate, idet man ikke har indhentet Stortingets uttalelse. Der kunde ha været git et mere bestemt mandat som man kunde ha bygget paa, mere sikre forutsætninger, end det som her kommet frem.

Saa vel i statsministerens som i utenriksministerens uttalelse laa der som en forutsætning at man først maatte konferere med de tidligere neutrale land, før man kunde forelægge saken, før regjeringen kunde fatte de forskjellige beslutninger som var nødvendige for at gi et mandat. Men det hanger ikke rigtig godt sammen med den ting, at det fremstilles som om det var en ren tilfældighet at statsministeren reiste til Stockholm for at konferere med

disse fremmede land. Han kom i en anden anledning, og han var saa heldig da at kunne konferere med repræsentanter for de tidligere neutrale land. Det hænger ikke rigtig godt sammen. Jeg synes nok det kunde ha været forelagt Stortinget hvad regjeringen fra sin side ansaa for det rigtige at gi som mandat til forhandlerne. De staar svakt, og jeg synes ikke det gir noget virkelig indtryk av at Norge er en selvstændig stat, som sender delegerte til forhandlinger med fremmede land. Vore forhandleres, vor delegations egen stilling svækkes ved den maate hvorpaa saken er fremkommet. Det er mit indtryk, og det vil jeg uttale. Med hensyn til antallet av de opnævnte mænd, som det vel væsentlig burde være regjeringens egen sak at avgjøre, synes det mig at delegationen er for talrik. Man behøver ikke at sende en halv tylvt for at faa en tilfredsstillende repræsentation. Jeg synes man maatte kunne begynde at klare sig med mindre, for det er kostbare delegationer som vi har sendt til fremmede lande.

Statsminister Blehr: Præsidenten gav et svar paa mit spørsmål, og jeg kan forsaavidt erklære mig tilfreds ved det, for præsidenten hadde intet at anke over. Præsidenten sa, at det var beklagelig at det kom her i sidste øieblik; men han vilde ikke anke over og vilde ikke uttale sig om grunden til at det kom her i sidste øieblik. Det er det jeg har forklaret nu - det kunde ikke komme før, og det belyses ogsaa av hvad den anden repræsentant for Kristiania, hr. Hambro, sa. Han anførte mot os, at dette behandles nu i det engelske parlament. Ja, det er visst idag, eller hvilken dag det er - idag kom efterretningen først - det er netop paa samme tid de har behandlet det der, og det kan hände at de kommer til at behandle det i andre parlamenter ogsaa; men jeg har ikke set nogen efterretning om at nogen instruks er meddelt noget parlament. Nogen meddelelse om regjeringens stilling og om delegationens opgaver er ikke, saavidt jeg vet, meddelt nogen nationalforsamling undtagen den norske. Selvfølgelig, i England har det været en mundtlig uttalelse, men nogen skriftlig tror jeg ikke. Det kjender jeg jo ikke til; men ialfald er det der behandlet paa samme maate, at det har været uklart til det siste, og først nu har parlamentet kunnet behandle det. - Hvad nu andre lande, som jeg var i forbindelse med i Stockholm, angaar, har jeg gjentat dette flere gange, at jeg hadde en privat reise, og da spurte den svenske utenriksminister mig om jeg var villig til da at samtale med ham og med repræsentanter for de andre nøitrale lande, og det sa jeg straks ja til. Og det viste sig, som alle vil indrømme naar de gjennomgaar dokumenterne her, at det møte var særdeles oplysende og særdeles nyttig for os. Man kan jo snakke om, som den siste ærede taler siger: Er vi ikke et selvstændig land? Jo vi er saa selvstændige at vi snakker med fremmede lande. Vi er saa selvstændige at vi forhandler med fremmede lande hver dag. Det gjør vi gjennom utenriksministeren, og det gjør vi gjennom vor regjering; men det kan naturligvis ikke Stortinget gjøre som korporation, men vi maa indlede og vi maa klarlægge spørsmålet. Og gjennom disse forhandlinger viste det sig, at de seks nøitrale lande saa paa samme maate paa den viktige

sak, og alle var ræd for at vi skulde komme i et forhold paa Genuakonferancen, som skulde paadra os forpligtelser eller vanskeligheter. Det var et overordentlig stort og godt resultat. - Der har været anket over at man skulde fortsætte et skandinavisk samarbeide eller slikt. Det er likesom det er en egen tone over det. Jeg vil si for mit vedkommende, siden vi sitter her for lukkede døre, at da jeg har været med paa en periode da vil aldrig var trygge, sætter jeg overordentlig stor pris paa at vi nu er trygge, ganske trygge for alle slags ubehageligheter østenfra. Jeg sætter overordentlig stor pris paa det, og det burde alle sætte pris paa, som gjerne vil holde fred og ro, og som vet hvad den tryghet er værd. Ogsaa de, som ikke har lyst til at kaste pengene i havet eller kaste dem bort i unødige rustninger, maa sætte pris paa at vi nu staar i et godt forhold der. Og det forhold bør opretholdes. Vi faar ikke la os skræmme væk av, la mig si fraser eller uforstaaende ord. Vi har været med i en kampperiode, og der har vi hævdet os. Nu er vi i fredens periode, og da skal vi ta de konsekvenser som derav følger. Den sidste ærede taler sa, at hvad han savnet, var et bestemt mandat. Vore forhandlere vilde staa svækket, naar man ikke hadde git dem en opgave, et bestemt mandat. Det er netop det vi ikke vil, for vi kjender ikke forholdene. Det er umulig at vite hvad der blir spurt om, og der er ingen som kan si os det. Ingen her har kunnet antyde hvad krav der blir stillet, og derfor har vi lavet instruksen saan, at de skal ta tingene ad referendum, de skal bringe dem hjem og spørge om regjeringens og Stortingets stilling til saken. Tryggere kan vi ikke lægge saken frem for Stortinget. Tidligere har vi ikke kunnet gjøre det, og med større forsigtighet har vi heller ikke kunnet gjøre det.

Gjøstein: Da jeg lørdag eftermiddag fik læse stortingsmeddelelse nr. 17, var jeg glad fordi jeg ikke hadde deltat i den klapjagt paa regjeringen, som blev reist om formiddagen lørdag. Den redegjørelse som vi læser der, fortæller os ganske enkelt, at det hele maa ordnes slik at vi til enhver tid kunde faa staa frit og uavhengig, og at vi ikke paa nogen maate ror os for langt ut, og jeg kan ikke heller tvile paa, at denne forsamling enstemmig gir sin tilslutning til den politik. Det eneste positive som er foretat fra regjeringens side, saavidt jeg forstaar det, er foruten opnævnelse av denne delegation, at man besluttet 3dje februar at delta i konferancen i Genua. Og til det vil jeg si, at jeg for min del ønsker at vort land skal forsøke at delta i alle internationale konferancer, og arbeide med at hjelpe frem internasjonalt samarbeide paa alle maater og til alle tider og leiligheter; men selvsagt maa det gjøres med den aller største forsigtighet. Og jeg tror, at naar man læser stortingsmeddelelse nr. 17, læser f.eks. programmet saaledes som det er vedtat i Cannes, vil man maatte indrømme, at det som blir forelagt denne Genuakonferance, er av saa vidtrækkende betydning at ogsaa Norge kan komme til at lide under hvad der maatte besluttes. Og saa skulde vi kanskje la være at være tilstede og delta i det, om ikke andet saa med repræsentanter som til enhver tid kan si, at overfor dette

stiller vi os helt frit. Selv det har betydning. Jeg vil ogsaa overfor den klander, som har været reist fordi dette spørsmaal ikke har været sendt til utenrikskomiteen, faa lov at si, at jeg har været medlem av utenrikskomiteen en række av aar, og det har meget ofte hændt at regjeringen har kommet og forelagt spørsmaal for utenrikskomiteen, hvor sakerne var saa vanskelige at regjeringen ikke hadde kunnet ta noget standpunkt og det hele stod i det blaa. Jeg har altid gaat fra de møter med en flau smak i munden, for utenrikskomiteen har ikke kunnet vise nogen vei i den velling. Det har været snakket opefter vægger og nedefter stolper, og saa har vi staat akkurat like nær. Her er forholdet det, at vi staar overfor saa vanskelige og ømtaalige saker, at det gjælder bare at gi delegationen det mandat, som i første række kommer frem i stortingsmeddelelse nr. 17: Ro Dere ikke for langt ut! Og jeg kan ikke tænke mig at Stortinget kan være imot noget saadant; men jeg kan heller ikke tænke mig at en nationalforsamling, hvis store flertal holder paa at Norge skal delta i Nationernes Forbund, skulde ville ønske at Norge i saa viktige forhandlinger som disse, der kan komme op i Genua, ikke skulde være med. Og jeg tror at vi gjør klokest i at avvente begivenheternes gang. Jeg tror (syntes) ogsaa, da jeg hørte hr. Hambro uttalte sig første gang idag, at det var noksaa langt fra hans uttalelser fra lørdag. Han henviste til protokolkomiteen. Ja, den kommer jo om et halvt aar. Da har vi hat Genuakonferansen, og hvad vi da kommer til at diskutere, er naturligvis resultatet av denne konferanse, og vi kommer ikke til at snakke om denne stortingsmeddelelse nr. 17, som han nu henviser til protokolkomiteen. Jeg tror vi kan ta den ting med ro. Jeg er tilfreds med at man har meddelt os dette. Men jeg tror ikke at Stortinget har behov for at gjøre det mindste mere foreløbig.

Konow: Jeg har ikke hørt nogen repræsentant uttale sig i den retning at Norge ikke skulde ha deltatt i konferansen i Genua. Men det er én sak. En anden sak er spørsmålet om ikke denne sak tidligere skulde ha været forelagt Stortinget, saaledes at det kunde ha behandlet den mere indgaaende paa ordinær maate, og saaledes at der virkelig kunde ha været git et mandat som stod i samklang med Stortingets opfatning. Det er det man har klandret, ikke dette at man skulde delta i konferansen i Genua. Det er en selvfølge at man maatte gjøre det efter min mening. Hvad jeg har uttalt mig om, er heller ikke dette at man ikke skulde ha anledning til at konferere med fremmede magter, at det skulde være noget uriktig i det. Men dette at man paa den ene side fremstiller det som en ren tilfældighet at statsministeren kom til at konferere med disse fremmede, tidligere neutrale stater, men nu skildrer dette som aldeles nødvendig før man kunde forelægge det for Stortinget, det henger ikke sammen. Det er det jeg har uttalt. Men det som jeg desuten har sagt, var at det ser ut som om vore forhandlere ikke kan gjøre sig op en mening om hvordan de skal optræ paa Norges vegne, før de har set om de har de andre neutrale stater med sig, at det er likesom man gjør det avhængig av det, det synes jeg er at stille os i anden række

som selvstendig stat. Ikke dette at man ikke skulde ha anledning til at konferere og forhandle paa forhaand med fremmede magter; det har jeg altid anset for rigtig. Men én ting er det, og en anden ting er at man ikke kan gi et virkelig mandat. For dette er ikke noget virkelig mandat, før man har samsnakket med andre magter. Jeg fastholder at det burde ha været forelagt Stortinget tidligere, forat de forhandlere som vi sender, kunde ha optraadt mere som repræsentanter for vort eget land end de kommer til at gjøre. Og det kunde ogsaa ha været gjort paa den maate at man først hadde forelagt det for utenrikskomiteen og saa senere for Stortinget. Da hadde man hat anledning til nærmere at granske det hele spørsmål og hat anledning til at retlede Stortinget ogsaa fra Stortingets egne mænd som er valgt ind i utenrikskomiteen netop for at granske denne slags saker. Det har været gjort gjentagne gange. Og det er ikke saaledes som hr. Gjøstein har uttalt, at utenrikskomiteen som regel ikke har fattet nogen beslutning eller har uttalt noget bestemt i anledning av de saker som er forelagt. Utenrikskomiteen har hat ikke ganske liten indflydelse paa vor utenrikspolitikk, navnlig dengang da det stod allerfarligst.

Indrehus: Eg vil gjerne faa sagt at eg er einig med representanten hr. Hornsrud, naar han hev laate vel yver at dette spørsmålet her er lagt fram for Stortinget. Det gjeng fram av det som er opplyst her, paa ein maate so me alle saman maa vera klaare yver det, at det hev ikkje vore den naudsynlege tid til ei so grundig dryfting innan Stortinget og Utanriksnemndi som den hr. Hambro anka yver ikkje er skjedd. Naar ein her hev anka yver at denne dryftingi her hev vore etla so kort tid, so er det, so vidt eg kann skyna etter det som er opplyst, heilt grunnlaust. For tilhøvi hev lege soleis til at det ikkje hev vore tid til det. Daa meiner eg at naar tidi var so kort, so skal regjeringi ha ros for det at ho kom til det samla Stortinget med dette i staden for berre aa lata det vera med aa gaa til Utanriksnemndi, som soleis ikkje vilde havt noko serleg lengre tid til aa dryfta dette. Dei mange framifraa menn i Utanriksnemndi hev sjølv sagt her fullt høve til aa segja si meinig. Men Stortinget hev ingen grunn til aa lasta at ogsaa dei andre i tilfelle fær høve til aa segja si meinig. Eg vil dessutan faa segja at naar ein talar fraa høgare fyrr hev søkt aa framstella dette soleis, at her kunde det koma til aa gaa for seg ting som kunde ha mykje aa segja for landet, og ting som kanskje landet kunde vera bunde ved, og naar det no i dag er kome utsegn fraa ein representant ifraa same partiet, som gjeng ut paa at det mandat som utsendingane vaare her hev fenge, er so avgrensa at det mest maa vera flautt aa møta med eit slikt mandat, so synest eg ikkje at desse utsegner stend i beste samhøvet med kvarandre. At mandatet er soleis, held eg fyre ligg i situasjonen. Og etter som denne er framstelt her, og etter som det vil gaa fram av dokumentet, er den soleis at sakleg set kann me ikkje lata deim møta med stort set anna mandat enn det dei hev fenge. Etter aa ha høyrte paa dette ordskiftet er eg komen til aa minnast nokre linor av ein av diktarane vaare. Eg synest

Møte for lukkede dører, Stortinget 3. april 1922

dei slær so svært godt til her: "Om jeg hamrer eller hamres, like fullt saa skal der jamres."

Statsminister Blehr frafalldt ordet.

Præsidenten: Ingen flere har begjært ordet og debatten er avsluttet. -

Præsidenten gaar ut fra, at Stortinget er enig i, at debatten ikke blir at offentliggjøre.

Protokollen blev derefter oplæst uten at foranledige nogen bemerkning.

Møtet hævet kl. 11.20.